

ΓΝΩΣΤΑ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΑ

Γράφει ο Αντώνης Αμπανίδης → ampanidis@gmail.com

ΑΣ ΜΙΛΗΣΟΥΜΕ ΓΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Με αφορμή τα όσα συμβαίνουν με τους Σύριους πρόσφυγες

έρω ότι όλοι σήμερα θα ασχολούνται με την τηλεμαχία της προηγούμενης νύχτας μεταξύ του Αλέξη Τσίπρα και του Βαγγέλη Μεϊμαράκη. Εν μέσω προεκλογικής περιόδου το μεταναστευτικό περνάει σαν δεύτερο θέμα σε όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης μάς και η πολιτική ζωή στην Ελλάδα είναι αυτή που έχει τον πρώτο λόγω αυτή την στιγμή. Και όμως πώς μπορεί ένα γεγονός το οποίο μετά από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο έχει λάβει τόσο μεγάλη έκταση να είναι πλέον τόσο κοινότυπο. Βέβαια κατά την διάρκεια της ανθρώπινης ιστορίας πάντα υπήρχαν μετακινήσεις ανθρώπων πληθυσμού σε άλλα μέρη και πολλοί «ειδικοί», αναφέρουν ότι αυτό είναι κάτι το φυσιολογικό. Όλοι όμως θα συμφωνήσουν ότι η μετανάστευση είναι η αφορμή για κάτι καινούργιο το οποίο διαμορφώνεται και δημιουργήται μέσα από πολλές δυσκολίες, τουλάχιστον στην αρχή. Κάτι τέτοιο έχει συμβεί και με τους Έλληνες που μετανάστευαν αλλά και μεταναστεύουν ακόμα και σήμερα άσχετα αν πολλοί δεν το παραδέχονται. Ακριβώς το ίδιο φαινόμενο συμβαίνει και με τους Σύριους, οι οποίοι και αυτοί με την σειρά τους ακολουθούν την ανάλογη δύσκολη διαδρομή για την ξενιτιά.

Ας πάμε όμως να αρχίσουμε από τα βασικά για να καταλάβουμε τις έννοιες που σχετίζονται με την μετανάστευση. Και αυτό γιατί πολλοί από εμάς, μπορεί να ξαπούμενο, ίσως να έχει άλλη αντίληψη μάς και η ενσωμάτωση μας εδώ στην Αυστραλία ή η καθημερινότητα, μας κάνει να μνη τα αντιλαμβανόμαστε ή ακόμα και να μνη μας αφορούν. Όμως δεν είναι καθόλου έτοι, μάς και όποιος χάνει τις ρίζες του χάνει και ένα κομμάτι από τον εαυτό του.

Οι δρώντες παράγοντες που συντελούν στην διαμόρφωση του μεταναστευτικού φαινομένου είναι το ανθρώπινο δυναμικό (μετανάστες και απόδημοι) που μετακινείται και οι χώρες προελεύσεως και υποδοχής αλλά και οι διεθνείς οργανισμοί που οριοθετούν την μετακίνηση αυτή και την διαμόρφωση της Διασποράς.

Μετανάστες, λοιπόν, ονομάζονται αυτοί που πρόσφατα έχουν αναχωρήσει από τις χώρες προελεύσεως και έχουν μεγάλη πιθανότητα επιστροφής. Π.χ. Πολλοί νεοαθιχθέντες Έλληνες ήρθαν στην Αυστραλία αλλά δεν μπόρεσαν να εγκατασταθούν και γύρισαν ξανά στην Ελλάδα. Ο όρος υποδηλώνει πρώτη γενεά μετακινουμένου ανθρωπίνου δυναμικού. Απόδημοι θεωρούνται επίσης οι πρώτης γενεάς εγκατασταθέντες στην αλλοδαπή, αλλά επί μακρό χρονικό διάστημα και με περιορισμένες πιθανότητες

Εικόνες που μας ήρθαν από την Ρόδο

παλιννοστήσεως. Στην περίπτωση αυτή είναι πολλοί νέοι νεοαθιχθέντες στην Αυστραλία, που πολύ συχνά τους γίνεται η ερώτηση για το αν θα μείνουν πλέον μόνιμα στην Αυστραλία μάς και έχουν αποκτήσει όλα τα δικαιώματα του αυστραλού πολίτη. Απόδημοι λοιπόν θα μπορούσαν να θεωρηθούν οι παλαιοί μετανάστες. Και οι δύο κατηγορίες, καθώς και οι απόγονοί τους, που ονομάζονται κατά κανόνα ομογενείς, αποτελούν μέλη της Ελληνικής διασποράς.

Διασπορά, ορίζεται ως «οποιαδήποτε εθνική ουλλογικότητα που δεν έχει εθνική βάση μέσα σε μία δεδομένη οργανωμένη κοινωνία, αποτελεί δηλαδή μία σχετικά μικρή μειονότητα σε όλα τα τμήματά της». Για τον ορισμό της Διασποράς είναι ανάγκη να καθορίσουμε τα όρια αυτής της οργανωμένης κοινωνίας εντός της οποίας βρίσκεται αυτή η «εθνική ουλλογικότητα» καθώς και αυτήν την ίδια την «εθνική συλλογικότητα» που αποτελεί μειονότητα. Αυτό το δεύτερο είναι οι ομάδες των Ελλήνων που ζουν έξω από τον Ελλαδικό χώρο, «στα ξένα». Γι' αυτό ταυτίζεται ο όρος «διασπορά» με το όρο «ξενιτιά».

Ποιοί όμως είναι αυτοί οι Έλληνες της Διασποράς; Όσοι κάτοικοι του Ελληνικού κράτους μετακινήθηκαν απλώς έξω από τα σύνορα; Μήπως όσοι από αυτούς είχαν την Ελληνική ιθαγένεια; Προφανώς όχι, διότι, για παράδειγμα, οι Έλληνες πολίτες που ανήκουν στην μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης και μετακινήθηκαν εκτός Ελλάδος δεν θεωρούν ότι ανήκουν στην Ελληνική διασπορά. Ομοίως και οι Εβραίοι της Ελλάδος που μετακινήθηκαν σε άλλες χώρες του κόσμου εκτός Ιορδανίας και αισθάνονται μέλη της Εβραϊκής διασποράς και όχι της ελληνικής. Άρα στην Ελληνική διασπορά ανήκουν όσοι έχουν ελληνική συνέδεση. Όσοι αισθάνονται ότι ανήκουν στο Ελληνικό Έθνος. Όπως πολύ εύστοχα διετύπωσε ο Ελευθέριος Βενιζέλος στο συνέδριο της

ειρήνης στις Βερσαλλίες: «Έλληνας είναι αυτός που θέλει να είναι Έλληνας, που νιώθει ότι είναι Έλληνας και λέει ότι είναι Έλληνας». Το κριτήριο, λοιπόν, της εθνικότητος είναι η εθνική συνείδηση των μελών των διαφόρων εθνικών ή εθνοτικών μειονοτικών ομάδων. Στην ελληνική περίπτωση μιλάμε για εθνικές ομάδες διότι υπάρχει (τουλάχιστον) ένα οργανωμένο σε κράτος εθνικό κέντρο (υπάρχει ακόμη ένα κράτος – εθνικό κέντρο του Ελληνισμού, η Κύπρος). Εξειδικεύοντας το ορισμό θα μπορούσαμε να πούμε ότι Ελληνιομός της Διασποράς θεωρείται το σύνολο των ανθρώπων που αισθάνονται ότι είναι Έλληνες και διαμένουν εκτός της Ελλάδας και της Κύπρου περισσότερο από ένα έτος. Αυτοί, είτε μπορεί να αποδημοσαν από την Ελλάδα ή τον ευρύτερο χώρο της «καθ' ημάς Ανατολής», είτε αποτελούν ιστορικά μειονότητα της «χώρας υποδοχής» και διατηρούν ισχυρούς δεσμούς με το εθνικό κέντρο. Στην έννοια της Ελληνικής Διασποράς συμπεριλαμβάνονται τόσο οι μετανάστες, όσο και οι απόδημοι και οι ομογενείς.

Οι λόγοι εξ αιτίας των οποίων οι άνθρωποι και ειδικότερα οι Έλληνες εκπατρίζονται για γίνουν μετανάστες ή απόδημοι μέλη της Ελληνικής Διασποράς, ήταν είτε ισχυροί απωθητικοί παράγοντες από την πατρίδα, είτε ιδιαίτερα ελκυστικοί από τις χώρες υποδοχής. Οι απωθητικοί παράγοντες μπορεί να είναι οικονομικοί (ανεργία, κακές συνθήκες στην αγορά εργασίας), οπότε προκαλούν την λεγόμενη οικονομική μετανάστευση, ή πολιτικοί, οπότε δημιουργούν κύμα προσφύγων (όπως συμβαίνει αυτή την στιγμή με τους Σύριους), ή κοινωνικοί οι οποίοι είναι δυνατόν να προκαλέσουν και τα δύο είδη μεταναστεύσεως. Πολλοί από τους Έλληνες που βρέθηκαν στην πρώτη Σοβιετική Ένωση προέρχονται από πρόσφυγες που είχαν εγκλωβιστεί στην Τοστική Ρωσία πριν την Μικρασιατική Καταστροφή, ή αριστεροί πολιτικοί πρόσφυγες που κατέφυγαν εκεί και σε άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης μετά τον Εμφύλιο Πόλεμο.

Στην Ελλάδα το πρώτο μεγάλο μεταναστευτικό κύμα μετά την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους δημιουργήθηκε κατά τη δεκαετία του 1890 εξ αιτίας της μεγάλης οικονομικής κρίσης και διήρκεσε μέχρι το 1912. Το μεταναστευτικό εκείνο ρεύμα είχε κατεύθυνση την Αμερική (Η.Π.Α.). Το δεύτερο και πάλι λόγω της οικονομικής κρίσης αλλά και λόγω της Μικρασιατικής Καταστροφής, εμφανίζεται κατά την δεκαετία του 1920, και κατευθύνεται προς την Λατινική Αμερική, την Αφρική και την Αυστραλία. Ένα τρίτο κύμα μεταναστεύσεων εμφανίζεται μετά την λήξη του εμφυλίου πολέμου με αίτια οικονομικά και κοινωνικο-πολιτικά και κατευθύνεται προς την Η.Π.Α. Καναδά, Αυστραλία και τις ευρωπαϊκές χώρες (κυρίως προς την Γερμανία οι οικονομικοί μετανάστες και προς την Ανατολική Ευρώπη οι πολιτικοί πρόσφυγες).

Και επειδή οι εξελίξεις είναι στην πρώτη γραμμή πιλέσπλαχνη Γερμανία των προηγούμενων εβδομάδων έχοντας το πρόβλημα πλέον στην πόρτα της αποφάσισε να κλείσει και αυτή τα σύνορα της. Άλλα αυτό είναι ένα άλλο κεφάλαιο για το οποίο θα μας απασχολήσει στο προσεχές χρονικό διάστημα.

Νεκροί μετανάστες. Πολλές φορές το τόλμημα είναι επικίνδυνο

Πρόσφυγες στη Μεσόγειο